

مدیریت تردیدها در معماری مدرسه

اندرونی یا بیرونی

حضور محدود یا گسترده اولیای دانش‌آموزان در مدرسه

محمد تابش، طراح و پژوهشگر در زمینه معماری مدرسه

گاهی اوقات مدیریت برنامه‌ها، فعالیت‌ها و با رویدادهای مدرسه مبتنی بر انتخاب بین دو یا چند مسیر پیش رو صورت می‌پذیرد. چه‌بسا بسیاری از این انتخاب‌ها پس از عبور از مرحله‌ای مهم که می‌توان آن را مرحله «تردید» نامید، شکل گرفته‌اند؛ تردیدهایی که در بسیاری موارد چالش‌برانگیزند و انتخاب مسیر را چندان ساده به نظر نمی‌رسانند. سال‌هاست بسیاری از این تردیدها در عرصه مدیریت مدرسه و در شوراهای تصمیم‌گیری مدرسه‌ها به بحث و گفت‌وگو گذاشته می‌شوند و کمتر پیش می‌آید عبور از آن‌ها بر اساس اتفاق نظر همه اعضای شورا شکل گیرد، بلکه در بیشتر موارد، هر انتخابی موافقان و مخالفانی دارد. بررسی دقیق و همه‌جانبه چنین چالش‌های تردیدزایی می‌تواند عبور از آن‌ها را آسان‌تر کند و به گرفتن تصمیم‌ها یا داوری‌هایی بینجامد که نتایج ثمربخش‌تری داشته و از زیان‌های ناشی از تصمیم‌گیری‌های ناآگاهانه به‌دور باشند.

تردیدها در معماری و مبلمان مدرسه

مجموعه مقالات پیش رو با عنوان «مدیریت تردیدها در معماری مدرسه»، شرایطی را بررسی می‌کند که در بیشتر موارد داوری و انتخاب‌کردن با دشواری روبه‌روست و از طرف دیگر، تأثیر این انتخاب در معماری و مبلمان محیط‌های یادگیری هویداست. نمی‌توان پذیرفت معماری هر محیطی به رویدادها و فعالیت‌های آن وابسته است. کارآمدی معماری مدرسه و معماری مدرسه کارآمد تنها در زمان‌هایی شکل می‌گیرد که معماری تسهیلگر و حمایت‌کننده رویدادها و فعالیت‌های اصولی با انتخاب‌های درست در آن مدرسه باشد.

مانند انتخاب کولرگازی یا کولر آبی برای کلاس‌ها، و یا انتخاب نیمکت ساده و مستحکم ثابت دو یا سه‌نفره یا میز و صندلی‌های انفرادی چرخ‌دار با آسایش بالاتر و البته استهلاک احتمالی بیشتر؛ مدیریت تردید در استفاده کردن یا نکردن از بام مدرسه و بسیاری از تردیدهای دیگر که به بررسی و تحلیل نیاز دارند و غالباً به صورتی دو یا چندراهی هستند که به‌طور معمول، به‌طور فوری و با قاطعیت نمی‌توانیم یک راه را نفی کنیم و به راه یا راه‌های دیگر رأی مثبت بدهیم. که در واقع تردیدهایی که به‌منظور کارآمدی بیشتر مدرسه، نیاز به مدیریت دارند و البته از جمله رویدادهایی هستند که با معماری و مبلمان مدرسه پیوند ناگسستنی دارند.

در این شماره به مدیریت تردید در حضور یا نبود اولیای

مدیریت تردیدها درباره حضور اولیا در متن مدرسه، تردید در حیاط تحت سلطه زمین‌های ورزشی یا حیاط به‌صورت پارکی تفریحی - آموزشی - فرهنگی، تردید درباره رنگ‌آمیزی مدرسه با چندین رنگ متنوع یا رنگ‌آمیزی با رویکرد رنگ‌های محدود برای ایجاد آرامش بیشتر در محیط؛ تردید در تمرکز یا توزیع کتابخانه، آزمایشگاه و کارگاه، سایت رایانه، کمدها و جالباسی دانش‌آموزی و یا تردید در سالن‌های نمازخانه، غذاخوری و اجتماعات به‌صورت اختصاصی یا متمرکز در سالنی چندمنظوره؛ تردید در وجود سرایداری یا نصب دوربین‌ها و کنترل امنیت مدرسه از یک دفتر؛ تردید در مدرسه بدون کیف یا با کیف که بحث آن در دبستان‌ها به‌نسبت داغ‌تر است؛ مدیریت تعارض کیفیت و اقتصاد با انتخاب دوره‌هایی

تغییر غیر قابل
اجتناب است و
چون با دانش
روزافزون و فناوری
رو به پیشرفت
هدایت می‌شود، با
سرعتی غیر قابل
مقایسه با گذشته
در حال حرکت
است.
کار شما این است
که استاد تغییر
باشید نه قربانی آن.

امور ثبت‌نام: به‌خصوص در مدرسه‌های غیردولتی، مواجهه والدین در ثبت‌نام مالی بیش از سایر مدرسه‌هاست و معمولاً این حضور در محل دفتر امور مالی یا اجرایی مدرسه شکل می‌گیرد.

دریافت و تحویل مدارک: دفتر بایگانی مدرسه که در آن پرونده‌های دانش‌آموزی ذخیره می‌شوند، از جمله فضاهایی است که بدون تردید با حضور اولیا قابل تعریف است. گاهی این مراجعه به سال‌های بعد از تحصیل دانش‌آموز هم کشیده می‌شود.

مراجعه‌های اضطراری: آوردن غذا یا وسایل جامانده ضروری دانش‌آموز یا نیاز به خروج اضطراری دانش‌آموز از مدرسه به همراه اولیا، ممکن است حضور ایشان راه، حتی برای زمانی اندک، ضروری کند.

مشارکت در برنامه‌های تربیتی: برخی مدرسه‌ها در برخی روزهای تعطیل، برنامه‌های جمعی بین دانش‌آموزان و پدران یا مادران برگزار می‌کنند. به‌عنوان نمونه، یک مدرسه پسرانه از پدران برای برگزاری برنامه تفریحی ورزشی مشترکی در محیط مدرسه دعوت می‌کند. در این برنامه پدران دوش به دوش فرزندانشان در مدرسه حضور می‌یابند. این فعالیت‌ها در فضاهای باز، فضاهای ورزشی و سالن‌های بزرگ مدرسه قابل انجام است.

پیامدهای نامطلوب حضور اولیا در مدرسه

واردشدن خدشه به حریم دانش‌آموزی: تعریف حریم دانش‌آموزی در این مورد قدری دشوار است. بسیاری از دانش‌آموزان در محیط مدرسه، در زمانی که شاهد حضور پدران و مادران هستند، احساسی شبیه به احساس افرادی را دارند که از حضور اشخاص غریبه در محیط خصوصی خود، به اصطلاح «مغذب» هستند.

واردشدن خدشه به حریم اولیا: چه‌بسا در نقطه مقابل

دانش‌آموزان در متن و محیط مدرسه و تأثیر هر انتخاب در معماری و مبلمان مدرسه می‌پردازیم.

حضور یا نبود اولیای دانش‌آموزان در متن مدرسه

به‌طور کلی، مدرسه‌ها نسبت به حضور اولیای دانش‌آموزان در ساعت کار رسمی مدرسه، واکنش‌های متفاوتی دارند. در بعضی مدرسه‌ها محل حضور و ورود اولیا، به دفتری در آستانه مدرسه محدود است. این در حالی است که بعضی دیگر از مدرسه‌ها انتظار دارند اولیا در هر زمان که بخواهند بتوانند به فضاهای مدرسه وارد و از نزدیک با اتفاقات آن روبه‌رو شوند. برای بررسی این موضوع، در ابتدا به عوامل و زمینه‌های گوناگون احساس ضرورت حضور اولیا، یا در نقطه مقابل، پیامدهای نامطلوب این حضور در مدرسه می‌پردازیم.

ضرورت‌های حضور اولیا در مدرسه

ملاقات فردی با مسئولان و معلمان مدرسه: یکی از ضروری‌ترین رویدادها در هر مدرسه که به‌منظور برقراری رابطه مناسب و مؤثر با والدین در راستای تعلیم و تربیت دانش‌آموزان شکل می‌گیرد، جلسات ملاقات‌های فردی اولیا با مسئولان یا مشاوران مدرسه است که همه‌روزه و به‌دفعات، شاهد تکرار این رویداد هستیم. این ملاقات‌ها به درخواست مدرسه یا خود والدین صورت می‌پذیرند و معمولاً در محل دفتر مشاور یا مسئول موردنظر در مدرسه تشکیل می‌شوند. البته ممکن است در برخی مدرسه‌ها اتاق‌های مخصوص ملاقات با اولیا نیز در نظر گرفته شده باشند.

شرکت در جلسات و همایش‌های عمومی اولیا:

در بیشتر مدرسه‌ها، به مناسبت‌های گوناگون، جلساتی به شکل عمومی یا نیمه‌عمومی تشکیل و والدین دعوت می‌شوند. جلسات عمومی در راستای دانش‌افزایی اولیا در مسائل آموزشی و تربیتی، یا اعلام نتایج فعالیت‌های گوناگون دانش‌آموزان مدرسه یا برگزاری مراسم مذهبی یا ملی شکل می‌گیرند. گاهی اوقات هم جشنواره‌های علمی یا فرهنگی و همچنین تشکیل بازارچه‌های خیریه عامل ایجاد چنین گردهمایی‌هایی عمومی است. محل تشکیل این جلسات در سالن‌های بزرگی مانند سالن اجتماعات یا نمازخانه و همچنین فضاهای باز در فصل‌های مناسب است. جلسات نیمه‌عمومی هم جلساتی با حضور محدود اولیا هستند که انجمن اولیا و مربیان یا برخی کلاس‌های محدود دانش‌افزایی از جمله آن‌ها به‌شمار می‌روند.

اتاق‌های ملاقات با اولیا: قرار دادن یکی دو اتاق کوچک برای مشاوره و ملاقات‌های انفرادی در نزدیک دفتر روابط عمومی مناسب است. این اتاق‌های ملاقات در بسیاری مواقع کارآمد هستند؛ به خصوص زمانی که بهتر است دانش‌آموزان از شکل‌گیری جلسات مشاوره مطلع نباشند.

محدوده محل تشکیل جلسات عمومی اولیا: هر چند جلسات عمومی اولیا برای برنامه‌ریزی رسمی و اعلام‌شده آن شکل می‌گیرند و معمولاً خارج از ساعت‌های اوج فعالیت مدرسه هستند، اما باز هم مناسب است که ورود به محل چنین جلساتی برای اولیا دردسر نداشته باشد و آن‌ها بتوانند بدون زحمت محل تشکیل جلسه را شناسایی کنند. به عبارت دیگر، خوانا بودن مسیر ورود به محل این جلسات یا هر فعالیت جمعی دیگر، بسیار ضروری است.

دفترهای نیازمند به حضور والدین: به‌طور کلی بهتر است کلیه دفترهایی که محل مراجعه اولیا هستند، هم تا آنجا که ممکن است، به ورودی مدرسه نزدیک باشند، و هم مسیر خوانا و مشخصی داشته باشند تا از سردرگمی والدین در محیط اصلی مدرسه پیشگیری شود.

فضاهای خدماتی در شأن اولیا: از ویژگی‌های مدرسه‌های با معماری کارآمد، رعایت شأن و منزلت والدین دانش‌آموزان و هر مراجعه‌کننده بیرونی به مدرسه است. بنابراین، دفتر پذیرش یا روابط عمومی، اتاق‌های ملاقات اولیا با مشاوران و مسئولان مدرسه، دفترهایی که محل مراجعه اولیا هستند و همچنین سالن اجتماعات محل تشکیل رویدادهای جمعی با حضور والدین، باید علاوه بر مواردی که پیش از این ذکر شد، دو ویژگی دیگر نیز داشته باشند: ویژگی اول، بهره‌مندی از سرویس بهداشتی پاکیزه مختص والدین و مراجعان خاص است، به‌شکلی که امکان استفاده از آن‌ها بدون تداخل افراد دانش‌آموزان و معلمان و کارمندان مدرسه فراهم باشد. ویژگی دیگر، سهولت در پذیرایی مناسب از آن‌ها در حد توان مدرسه است. شاید حداقل این پذیرایی، در دسترس قرار دادن آب خنک و گوارا در فصل گرم و آب جوش و چای در فصل سرد است!

برخورد خوش و شایسته، به‌نحوی که در شأن و درخور اولیای دانش‌آموزان مدرسه شما باشد، همیشه در روی باز و گشاده شما خلاصه نمی‌شود. جانمایی و چیدمان درست فضاها و نحوه دسترسی درست و کارآمد آن‌ها در پشتیبانی از نیازهای اولیه جسمی و روحی مراجعان شما، به مانند روی گشاده و آغوش باز در برابر آن‌ها عمل و خاطره یا خاطره‌های خوشی در ذهن آن‌ها ایجاد می‌کند که البته نبود یا نقصان کیفی و کمی چنین فضاهایی به شکل‌گیری خاطرات نامطلوب و دوری افراد از مدرسه منجر می‌شود.

می‌توان گفت، حضور اولیا به خودی خود حریم تازه‌ای را ایجاد می‌کند که نباید با بی‌دقتی دانش‌آموزان خدشه‌دار شود. به‌طور طبیعی، نوع رفتار آن‌ها در حضور والدینشان باید با وقار و متانت بیشتری توأم باشد که در سایر شرایط چندان انتظار نمی‌رود. گاهی ممکن است برخی از شوخی‌های متعارف دانش‌آموزان در جمع صمیمی خود آن‌ها کاملاً قابل قبول باشد، اما در حضور اولیا تصویر خوشایندی را ایجاد نکند. بنابراین، ممکن است دانش‌آموزان در برخورد نادرست خود به شکل ناخودآگاه، حریم اولیای حاضر در محیط را به‌درستی حفظ نکنند و آن را خدشه‌دار کنند.

ملاقات‌های محرمانه: گاهی اوقات ملاقات بین والدین و مشاوران مدرسه باید از چشم دانش‌آموزان پنهان بماند. این نیاز به پنهان‌ماندن ملاقات، می‌تواند از طرف مدرسه یا خانواده دانش‌آموز درخواست شود. در چنین شرایطی، حضور والدین باید پنهان بماند.

برداشت‌های نادرست: برخی از رویدادهای جمع‌های دانش‌آموزی برای مدرسه و خود دانش‌آموزان تفسیر ناخوشایندی ندارد، در حالی که درک آن رویداد و شنیدن جملات رد و بدل شده بین دانش‌آموزان برای یکی از والدین که در حال عبور از محل رویداد است و شناختی از زمینه یا بستر آن ندارد، دشوار است و ممکن است برداشت یا تفسیر نامطلوبی از آن شکل گیرد که معمولاً قضاوت نادرستی را نیز سبب شود.

راهکارهای معماری مدرسه برای حضور شایسته اولیا

دفتر پذیرش یا روابط عمومی کارآمد: یکی از فضاهایی که چه‌بسا می‌توان به آن پیشانی مدرسه گفت، دفتر پذیرش یا روابط عمومی مدرسه است که در بعضی مدرسه‌ها اتاق انتظار والدین هم نام می‌گیرد. این فضا معمولاً نزدیک‌ترین اتاق به در ورودی مدرسه است. مناسب است که این دفتر وسعت کافی داشته باشد تا بتواند علاوه بر انتظار والدین و سایر مراجعان، امکان تشکیل جلسات کوتاه‌مدت گفت‌وگو و حتی مشاوره درباره موضوعاتی را که با حضور سایر افراد و سر و صدای پیرامونی منافاتی نداشته باشد فراهم کند.

